

Bài 18

TRUNG VƯƠNG VÀ CUỘC KHÁNG CHIẾN CHỐNG QUÂN XÂM LƯỢC HÁN

(1 tiết)

I – Mục tiêu bài học

1. Về kiến thức

– Sau khi khởi nghĩa thắng lợi, Hai Bà Trưng đã tiến hành công cuộc xây dựng đất nước và giữ gìn nền độc lập vừa giành được. Đó là những việc làm thiết thực đem lại quyền lợi cho nhân dân, tạo nên sức mạnh để tiến hành cuộc kháng chiến chống quân xâm lược Hán.

– Cuộc kháng chiến chống xâm lược Hán (42–43) nêu bật ý chí bất khuất của nhân dân ta.

2. Về tư tưởng, tình cảm

– Tinh thần bất khuất của dân tộc.

– Mãi mãi ghi nhớ công lao của các anh hùng dân tộc thời Hai Bà Trưng.

3. Về kĩ năng

– Kĩ năng đọc bản đồ lịch sử.

– Bước đầu làm quen với phương pháp kể chuyện lịch sử.

II – Những điều cần lưu ý

Đây là bài tiếp nối của bài 17 – "Cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng", GV cần lưu ý các điểm sau đây :

1. Sau khi thắng lợi, Hai Bà Trưng đã bắt tay ngay vào công cuộc xây dựng đất nước và chuẩn bị để đối phó với cuộc xâm lược của nhà Hán. Những việc làm đó, tuy chỉ trong thời gian ngắn (2 năm), nhưng đã góp phần nâng cao ý chí đấu tranh bảo vệ độc lập của nhân dân.

2. Sau khi đàn áp xong những cuộc nổi dậy của nông dân Trung Quốc, vua nhà Hán là Quang Vũ Đế đã hạ lệnh tấn công xâm lược lại nước ta. Lực lượng quân xâm lược rất đông đảo, lại do Mã Viện, một viên tướng quen chinh

chiến ở phương Nam, chỉ huy. Đây là một thử thách rất lớn đối với quân và dân ta. Khi trình bày cuộc kháng chiến này, GV cần làm nổi bật :

- + Tinh thần chiến đấu dũng cảm, ngoan cường của quân và dân ta.
- + Những thủ đoạn nham hiểm của kẻ thù.
- + Ý nghĩa lịch sử của cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng và cuộc kháng chiến chống quân xâm lược Hán.

III – Gợi ý về tiến trình thực hiện bài học

1. Giới thiệu bài mới

Ở bài trước, HS đã nhận biết được nguyên nhân, diễn biến, kết quả và ý nghĩa của cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng. Ngay sau đó, nhân dân ta tiến hành cuộc kháng chiến trong điều kiện vừa mới giành được độc lập, đất nước còn nhiều khó khăn. Cuộc kháng chiến diễn ra rất gay go, quyết liệt...

2. Thiết bị và tài liệu cần cho bài học

GV sử dụng lược đồ "Cuộc kháng chiến chống quân xâm lược Hán" (loại treo tường).

GV nên sưu tầm bức ảnh Đền thờ Hai Bà Trưng (ảnh màu và kích cỡ to hơn ảnh trong SGK), tạo điều kiện để HS dễ quan sát và cảm nhận di tích lịch sử này hơn.

3. Các bước thực hiện bài mới

a) Dạy và học bài mới

Mục 1 – Hai Bà Trưng đã làm gì sau khi giành lại được độc lập ?

GV cần nêu được những ý sau :

– Sau khi khởi nghĩa thắng lợi, Hai Bà Trưng đã bắt tay ngay vào công cuộc xây dựng đất nước và nhấn mạnh : ý nghĩa và tác dụng của việc nhân dân suy tôn Trưng Trắc làm vua (Trưng Vương).

– Về tổ chức bộ máy điều khiển việc nước, GV giải thích cho HS nhận biết những việc làm đầy ý nghĩa của Bà : Trưng Vương phong chức tước, cất cử các chức vụ quan trọng cho những người tài giỏi, có công trong cuộc khởi

nghĩa năm giũ. Ngoài ra, Trưng Vương còn xá thuế hai năm liền, bãi bỏ những luật pháp hà khắc cùng các thứ lao dịch của chính quyền đô hộ cũ.

Tiếp đó, GV giải thích để HS hiểu : vì sao vua Hán chỉ hạ lệnh cho các quận miền Nam Trung Quốc khẩn trương chuẩn bị... để sang đàn áp quân khởi nghĩa, mà không tiến hành đàn áp ngay (vì lúc này ở Trung Quốc, nhà Hán còn phải lo đối phó với các cuộc đấu tranh của nông dân và thực hiện bành trướng lãnh thổ về phía tây và phía bắc).

Mục 2 – Cuộc kháng chiến chống quân xâm lược Hán (42–43) đã diễn ra như thế nào ?

GV mô tả lực lượng và đường tiến quân của nhà Hán khi sang xâm lược nước ta (đầy đủ vũ khí, lương thực ; Hán Quang Vũ đã lựa chọn Mã Viện chỉ huy đạo quân này).

GV có thể hỏi HS : "Vì sao Mã Viện được chọn làm chỉ huy đạo quân xâm lược ?" (vì Mã Viện là viên tướng lão luyện, nổi tiếng gian ác, lại lắm mưu nhiều kế, quen chinh chiến ở phương Nam...).

Khi phân tích lực lượng quân thù, nếu có điều kiện, GV có thể so sánh, phân tích số lượng quân địch với số lượng người dân lúc đó ở châu Giao, nhất là riêng quận Giao Chỉ (nơi diễn ra trận đánh chủ yếu của cuộc kháng chiến) để thấy rõ tính ác liệt và dã tâm quyết tiêu diệt quân khởi nghĩa, xâm chiếm lại nước ta của nhà Hán (xem ở phần Tài liệu tham khảo).

Về đường tiến công của địch, GV dùng lược đồ "Kháng chiến chống quân xâm lược Hán" (loại treo tường do Trung tâm bản đồ và tranh ảnh giáo dục – NXB Giáo dục ấn hành).

GV có thể yêu cầu HS tự đọc SGK, phần trình bày diễn biến của cuộc khởi nghĩa, rồi tự điền kí hiệu vào bản đồ đã chuẩn bị sẵn (vẽ theo SGK).

Sau đó, GV dựa vào SGK mô tả và khắc sâu những nét khái quát về diễn biến cuộc kháng chiến. Có thể cho HS đọc đoạn viết về vùng Lãng Bạc và đặt câu hỏi : "Tại sao Mã Viện lại nhớ về vùng này như vậy ? Có phải vì thời tiết ở đây quá khắc nghiệt không ?" (xuất phát từ nỗi sợ hãi trước tinh thần chiến đấu dũng cảm bất khuất của dân ta, một tên tướng đã bỏ mạng). Cuối cùng, GV giảng tiếp và hỏi : "Tại sao Hai Bà Trưng phải tự vẫn ?" và "Ý nghĩa của cuộc kháng chiến".

b) Sơ kết bài học

– Cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng và cuộc kháng chiến chống nhà Hán thời Trưng Vương bùng nổ trong hoàn cảnh và thời gian nào ?

Ý nghĩa và tác dụng của cuộc khởi nghĩa và kháng chiến ấy.

– GV cần nhấn mạnh : Cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng và cuộc kháng chiến chống quân xâm lược Hán thời Trưng Vương tiêu biểu cho ý chí quật cường, bất khuất của dân tộc ta. Hai Bà Trưng là những vị anh hùng của dân tộc. Các thế hệ con cháu luôn cảm phục, biết ơn Hai Bà Trưng. Nhiều nơi đã lập đền thờ Hai Bà Trưng. Hằng năm, chúng ta kỉ niệm Hai Bà Trưng vào ngày mùng 6 và 8 tháng Hai (âm lịch) và vào dịp kỉ niệm ngày 8 tháng 3.

c) Gợi ý về câu hỏi kiểm tra

– Hai Bà Trưng đã làm gì sau khi giành lại được độc lập ?

– Ý nghĩa của cuộc kháng chiến chống quân xâm lược Hán.

IV – Tài liệu tham khảo

Theo *Tiền Hán thư* (sách đời nhà Hán) thì số hộ và số nhân khẩu ở các quận châu Giao như sau :

– Nam Hải	19.613 hộ	194.253 dân
– Uất Lâm	12.415 hộ	71.192 dân
– Thương Ngô	24.297 hộ	146.160 dân
– Giao Chỉ	92.440 hộ	746.237 dân
– Hợp Phố	15.398 hộ	78.980 dân
– Cửu Chân	35.743 hộ	166.813 dân
– Nhật Nam	15.460 hộ	69.485 dân
Cộng	215.366 hộ	1.473.120 dân